

Erik Eriksen var fyrstur eftir kríggjóð

Tríggir forsætismálaráðharrar vitjaðu
fyrstu árin eftir kríggjóð

Tá heimsbardagin var liðugur, snúði nógv av politiska lívinum seg um, hvussu framtíðar viðurskiptini Føroyar og Danmarkar í millum skuldu skipast.

Búskaparlígi vøksturin hevði verið stórur í Føroyum, nógvur peningur var vunnin við sølu av feskum fiski í Onglandi, nógvir heimamenn høvdu verið í arbeiði hjá eingisklmonnum, og broytingarnar sum heild vóru so miklir stórar, at ein stórur meiriluti av føroya fólki var ikki sinnaður at fara aftur í amtsstøðuna, sum hevði verið galdandi undan kríggjóð.

Føroyingar vóru í Danmark og tingaðust, og um heystið 1946, eftir at fólkaatkvøðan hevði verið, kom vinstramaðurin Erik Eriksen til Føroyar. Hann man vera best kendur sum forsætismálaráðharri frá 1950 til 1953. Tað var hann, ið sum stjórnarleiðari undirskrivaði grundlógina eftir at hon varð broytt í 1953.

Í 1946 var hann landbúnaðarráðharri í stjórnini hjá vinstramanninum Knud Kristensen. Báðir vóru teir bóndur, og tað var uppgávan hjá Erik Eriksen at sissa føroyingar og at fáa gongd á samráðingum um, hvussu viðurskiptini millum Føroyar og Danmark skuldu skipast.

Samráðingarnar vóru langar og strangar, og tær endaðu við, at Føroyar frá 1. apríl 1948 gjørdust heimastýri í danska ríkinum.

Tað var javnaðarmaðurin Hans Hedtoft, sum legði uppskotið um heimastýrisskipanina fyrri fólkingið 13. mars 1948.

**Hedtoft og
útbyggingarnar**
Eftir at viðurskiptini mill-

um Danmark og Føroyar vórðu skipaði av nýggjum kom Hedtoft til Føroyar at vitja. Tað var í juli mánað, og við sær í ferðalagnum hevði hann m.a. Vilhelm Buhl. Hesin hevði verið figgjamálaráðharri hjá Stauning, og tók við sum stjórnarleiðari, tá Stauning doyði á vári 1942. Í november sama árið noyddist hann at leggja frá sær, tí týskarmir kravdu tað.

Tá týskarmir fóru úr Danmark í mai 1945 gjørdist Buhl stjórnarleiðari og sat til í november, tá Knud Kristensen úr vinstra flokkinum tók við.

Buhl var limur í stjórnini hjá Hedtoft fram til 1950, tá Erik Eriksen tók við.

Samrøðurnar millum Hedtoft, landsstýrið við Andrasi Samuelsen á odda og aðrar føroyskar politikarar snúðu seg um, hvussu farast skuldi til verka við at mynda Føroyar sum vælferðarsamfelag. Føroysku politikarnir vísu á, at tað var alneyðugt við útbygging á samferðslukinum – ikki minst vega- og havna- viðurskiptini vóru ógvuliga vánalig.

Neyðugt var eisini við útbygging av vatnorkuni, og føroysku politikarnir duldu

ikkí fyrri, at tað fór ikki at bera til við hesum útbyggingunum, um danir ikki hjálptu til.

Tað er ivaleyst torført at vísa á, at ein ávís vitjan ella ein ávís fundur hevur verið avgerandi fyrri, at farast kundi undir útbyggingar, men undir øllum umstøðum fór SEV undir at útbyggja vatnorkuna í Vestmanna. Hon var liðug í 1954.

Hans Hedtoft var heitur talsmaður fyrri norðurlendskum samstarvi. Hann arbeiddi fyrri norðurlendskum samstarvi á øllum økjum. Millum annað ímyndaði hann sær, at Norðurlond stóðu saman í verjuspurningum, men tá tað misseynadist mælti hann til, at Danmark gjørdist limur í NATO.

Hans Hedtoft doyði bráðliga í 1955. Hann var á fundi í norðurlandaráðnum í Stockholm, og teir funnu hann deyðan á gistingarhúsinum.

Haldor, H. C. Hansen og svanin

H. C. Hansen hevði verið uttanríkisráðharri hjá Hedtoft, og tá hann tók við sum stjórnarleiðari eftir at Hedtoft so bráðliga doyði, var hann eisini uttanríkisráðharri.

H. C. Hansen kom til Føroya at vitja í august mánaði árið eftir at hann hevði tikið við sum stjórnarleiðari, ella eftir at hann hevði verið forsætismálaráðharri í átta mánar.

H. C. Hansen vitjaði kring oyggjarnar. Millum annað var hann í Oyndarfirði, har borðhald var fyrri honum. Fint skuldi tað vera, og tí høvdu teir heitt á Erik Olsen á hotellinum í Klaksvík, um at

koma norður og varta upp. Erik hevði vinnmannin, Haldor Holm við sær.

Haldor Holm, sm var bakari í Klaksvík, var dani. Hann var iðin javnaðarmaður og hevði havt nógv samband við ungmannafelagið hjá javnaðarflokkinum, DsÚ, í sínum ungdomsárum. Hann vísu væl, at forsætisráðharrin umframt Hans Christian eisini hevði Svane sum millummann. Tað gjørdi HC Hansen ongantíð nýtslu av, men tá Haldor dekkadi borðið, har forsætisráðharrin skuldi sita, setti hann ein svana í navn.

Forsætismálaráðharrin

legði hetta til merkis, og spurdi, hvør hevði borðreitt. Hann fekk at vita, at tað var ein, sum var í køkinum, og HC Hansen vildi fegin hita mannin, tí hann vísu sjálvsagt, at hetta mundi vera ein, sum hevði størri innlit í hansara viðurskipti, enn so mong onnur.

Teir heilsaðust og avrátt var, at HC Hansen skuldi stækka inn á gólvið hjá Haldori, tá hann kom til Klaksvíkar. Haldor sat og bíðaði eftir forsætismálaráðharrinum, tá hann kom til Klaksvíkar, men hóast hann sjálvur fegin vildi vitja inn á gólvið, so kom hetta ikki í lag.

Tá H. C. Hansen vitjaði í august mánaði 1956:

Samferðslan og sjúkrahúsini stóðu á skránni

Forsætismálaráðharrin upplýsti, at ískoyti til raksturinn av sjúkrahúsum fór at hækka

Framhald av síðu 2

gongd, meðan føroyingar veittra við donskum fløgum, eru í reyðari høgva og rópa hurrá í fjørni og umborð á bátum, sum hava ríkið hvalin á land.

Kríggið kom ímillum

Tað tykist sum Stauning hevur fatan av, at stóðan í Føroyum er vánalig, tí í donsku bløðnum sæst, tá hann er komin aftur úr Íslandi, at hann heldur tað vera umráðandi, at fáa gjørt okkurt munagott í Føroyum, so at føroyingar kunnu koma ígjøgnum ta herviligu figgjarligu kreppuna, sum

reið øllum heiminum sum ein marra.

Føroyingar ótolnaðust eftir útspæli frá donsku stjórnini, og tað kom í 1938, tá Stauning setti eina nevnd við tí setningi at kanna fyrirtreymir fyrri vinnuútbygging í Føroyum. Nevndin legði álit fram í mai 1939 við stórum ætlanum um endurnýgging og útbygging av fiskivinnuni á sjógvi og landi, samferðsluútbyggingum og so viðari.

Men sama heystið brast kríggið á, og í apríl árið eftir varð Danmark hersett av týskinum og Føroyar av Bretum, og so var einki samband fram til 1945.

Ivaleyrt er tað soleiðis, at fleiri rokna við, at forsætismálaráðharrin hevur okkurt í ermini, tá hann kemur til Føroya at vitja. Spenningurin nú er, hvat Nyrup hevur at býta út, tá hann vitjar komandi dagarnar!

Tá H. C. Hansen vitjaði í august 1956 var ikki endi á teimum málumum, sum føroysku politikarnir ynsktu at tosa við hann um við tí endamáli at fáa danir at gjalda sín part av útbyggingum.

Forsætismálaráðharrin helt, at tað var ikki møguleiki fyrri at fremja alt í senn. Tað høvdu hvørki donsku ella føroysku myndugleik-

samlaðu rakstrarútreiðslunum.

Politisku spurningarnir, sum stóðu frammarlaga hjá landsstýrinum at fáa danir at taka lut í at útbyggja tá, vóru millum aðrar Oyggjavegurin, vegurin millum Hov og Ørvígv og at fáa í lag flogsamband millum Føroyar og Danmark.

Teir tosaðu eisini um ábøtur á sjúkrahúsið á Tvøroyri, útbyggingar av sjúkrahúsinum í Klaksvík og á landssjúkrahúsinum í Havn, og um ætlanina at gera sinnissjúkrahús í sambandi við landssjúkrahúsin. Landsstýrið upplýsti, at arbeiðið varð við ætlan um

studentarskúla í Høydølum og at gera bróstsjúkrahúsið til næmingabýli.

Vit kunnu staðfesta, at tað mesta av hesum síðani er fingið í lag. Danir hava tikið lut í fløgnum, og ivaleyrt hevði vitjanin hjá H. C. Hansen árin á stóðutakanina hjá honum og har við á avgerðimur í Danmark. Men hvussu nógv tað hevði at siga, er ilt at meta um.

H. C. Hansen gjørdist ikki gamal í politikki. Hann gjørdist sjúkur av krabbameini, hann var nógv burtur frá, og í 1960 andaðist hann bara 56 ára gamal. Tá tók Viggo Kampmann við sum forsætismálaráðharri.